

ए. व्ही. फिशचुला शस्त्रक्रियेची माहिती

डॉ. पराग सहस्रयुद्धे
प्लास्टिक सर्जन, पुणे

■ डायलिसिस म्हणजे काय ?

दीर्घकालीन मूत्रपिंडाच्या विकारामुळे काही रुग्णांमध्ये मूत्रपिंडाचे कार्य व्यवस्थित होत नाही. याचा परिणाम असा होतो की शरीरात जास्त प्रमाणात अशुद्ध पदार्थ आणि पाणी साचून राहतात. त्यामुळे चेहरा आणि शरीरावर सूज येणे, चालताना बोलताना दम लागणे, अंगाला खाज सुटणे आणि इतर तक्रारी सुरू होतात. अशा वेळी निकामी मूत्रपिंडाचे कार्य करण्यासाठी कृत्रिम पद्धतीने मशिनच्या साहाय्याने रक्ताचे शुद्धिकरण व अतिरिक्त साचलेले जादा पाणी काढून टाकले जाते. या प्रक्रियेला डायलिसिस म्हणतात.

■ ए. व्ही. फिशचुला म्हणजे काय?, आपण ते का केले पाहिजे ?

एखाद्या रुग्णाची मूत्रपिंड निकामी झाल्यावर रुग्णाला वारंवार डायलिसिसची आवश्यकता असू शकते. डायलिसिस करण्याचे निरनिराळे प्रकार आहेत. मात्र, त्यातले बरेसचे प्रकार काही कालानंतर निकामी होतात. ए. व्ही. फिशचुला हा डायलिसिस करण्याचा सर्वात सोयीस्कर मार्ग आहे. धमनी आणि नीला / शिरा यांना जोडण्याच्या शस्त्रक्रियेला ए. व्ही. फिशचुला सर्जरी म्हणतात. डायलिसिसची करण्यासाठी ए. व्ही. फिशचुला हा खॅम्प्युलर अॅक्सेस आहे. मूत्रपिंडे निकामी होण्यावर हा उपचार नाही. डायलिसिस सोपे व्हावे व त्याचा कमीत कमी त्रास व्हावा यासाठी ए. व्ही. फिशचुला सर्जरी केली जाते. ए. व्ही. फिशचुलाची योग्य काळजी घेतली तर फिशचुला डायलिसिससाठी इतर पर्यायापेक्षा जास्त काळ टिकतो.

आरोग्यमंत्र

■ शस्त्रक्रिया करण्यापूर्वी काय केले पाहिजे ?

जेव्हा मूत्रपिंड निकामी झाल्याचे निदान होते, तेव्हा खालील गोष्टींची काळजी घेणे आवश्यक आहे.

- ए. व्ही. फिशचुला तयार करण्यासाठी एका हातामधील धमनी आणि नीला/शिरा यांचे संरक्षण करणे आवश्यक आहे. याचा अर्थ असा की त्या विशिष्ट हातावर कोणत्याही प्रकारचे इंजेक्शन घेऊ नये किंवा त्या हातावरून रक्ताचे नमुने घेऊ नयेत. सामान्यतः बहुतेक लोक उजव्या हाताने काम करतात. त्यामुळे डावा हात ए. व्ही. फिशचुला तयार करण्यासाठी संरक्षित करणे आवश्यक आहे.
- मानेमध्ये जर कॅथेटर असेल तर, कॅथेटरच्या प्लेसमेंटच्या विरुद्ध बाजूचा हात ए. व्ही. फिशचुला तयार करण्यासाठी संरक्षित करणे आवश्यक आहे.
- ए. व्ही. फिशचुला केल्यानंतर त्या हाताने लवकरात लवकर मऊ बॉल दाबण्याचे व्यायाम सुरू करावे. हे नसांचा आकार वाढविण्यात मदत करते. ज्यामुळे शस्त्रक्रिया सुलभ होते व फिशचुलामधून लवकर डायलिसिस सुरू करता येते.
- शस्त्रक्रियेसाठी येण्यापूर्वी साबणाने व पाण्याने तुमचा संपूर्ण हात धुवा. बांगड्या, अंगठ्या आणि इतर दागिने काढून घरी ठेवणे आवश्यक आहे.
- ए. व्ही. फिशचुलाची शस्त्रक्रिया ही स्थानिक भूल देऊन केली जाते म्हणून शस्त्रक्रियेसाठी येण्यापूर्वी थोडा नाश्ता करण्याची शिफारस केली जाते.
- शस्त्रक्रियेसाठी येण्यापूर्वी, मधुमेह आणि रक्तदाबसाठी औषधे डॉक्टरांच्या सल्ल्यानुसार घ्यावीत.

■ शस्त्रक्रिया तपशील

ए. व्ही. फिशुला शस्त्रक्रिया ही एक प्रकारची मायक्रोसर्जरी आहे. दुर्बिणीचा वापर करून सूक्ष्म धाग्याने धमनी आणि नीला / शीर एकमेकांना जोडली जाते. ही एक अतिशय जटील आणि नाजूक शस्त्रक्रिया आहे. शस्त्रक्रिया करीत असताना रुग्णाला हात बाजूला ठेवून तासभर झोपून राहावे लागते. आडवे झोपल्यानंतर दम लागत असेल, तर डॉक्टरांना आधीच सांगावे. अशा वेळेस आधी डायलिसिस करून मग फिशुला शस्त्रक्रिया केली जाते.

■ शस्त्रक्रियेतील संभाव्य गुंतागुंत

- शस्त्रक्रियेच्या ठिकाणी अनावश्यक रक्तस्राव होणे.
- ए. व्ही. फिशुला शस्त्रक्रिया अयशस्वी (ए. व्ही. फिशुलाद्वारे डायलिसिस करण्यास असमर्थता) होणे.
- फिशुला शस्त्रक्रिया झालेल्या हातावर सूज येणे, बोटांवर अल्सर होणे, बोटाचे रंग बदलणे.
- शस्त्रक्रियेच्या ठिकाणी जंतुसंसर्ग.
- यापैकी कोणतीही लक्षणे आढळल्यास डॉक्टरांना तातडीने भेट द्यावी.

■ ए. व्ही. फिशुला शस्त्रक्रियेनंतर घेण्याची काळजी

- डॉक्टरांनी दिलेली औषधे नियमित घ्यावी.
- हात टांगून ठेवू नका. तो हृदयाच्या पातळीपर्यंत आधार देऊन उंच ठेवा. झोपताना आपण दोन-तीन उशांच्या साह्याने हात उंच ठेवू शकता.
- शस्त्रक्रियेनंतर तीन ते सहा महिन्यांच्या कालावधीसाठी व्यायाम चालू ठेवणे आवश्यक आहे. नियमित व्यायामामुळे फिशुला लवकर परिपक्व होण्यास मदत होते. त्यामुळे फिशुलाद्वारे डायलिसिस सुलभ होते. फिशुलाची परिपक्वता येण्यासाठी चार आठवड्यांपासून ते तीन महिन्यांच्या कालावधी लागू शकतो.
- ए. व्ही. फिशुला कोपराच्या जवळपास केलेला असेल, तर हात कोपरामधून वाकवणे आणि विस्तारित करणे आवश्यक आहे. हे करताना एक किलोपेक्षा कमी वजन हातामध्ये असावे. हे व्यायाम दर वेळी दहा मिनिटांच्या कालावधीसाठी दिवसातून सहा ते सात वेळा केले पाहिजेत.
- ए. व्ही. फिशुला शस्त्रक्रियेनंतर खालील गोष्टी टाळा
- फिशुला केलेल्या हातावर घट्ट बसतील असे घट्ट कपडे, बांगड्या, दागिने परिधान करू नका.
- ऑपरेट केलेल्या हाताने वजनदार वस्तू उचलू नका.
- ए. व्ही. फिशुला केलेल्या हातावर वजन घेऊन झोपू नका.
- डायलिसिससाठी ए. व्ही. फिशुला परिपक्व होत नाही, तोपर्यंत ऑपरेशन केलेल्या हाताने डायलिसिस चालू करू नका. ए. व्ही. फिशुला केलेल्या हातावरून रक्ताचे नमुने घेऊ नयेत.
- डायलिसिसच्या वेळी घातलेल्या सुया काढून टाकल्यानंतर, सुईच्या जागी झालेल्या भागावर थोडा वेळ दाब देणे आवश्यक असते.